

'HET KOLONIALISME ONDERWIJZEN ZOU EVEN VANZELFSPREKEND MOETEN ZIJN ALS DE HOLOCAUST ONDERWIJZEN'

Van winkeliers die klanten van vreemde origine minder goed behandelen dan blanke Belgen tot de sweatshops in ontwikkelingslanden: het zijn voortzettingen van het kolonialisme, meent Olivia Rutazibwa. Het is tijd, zegt de Antwerpse politologe, om de hele waarheid te vertellen.

**HET
EINDE**
Olivia U. Rutazibwa
VAN DE
Een dekoloniaal manifest
**WITTE
WERELD**

Rutazibwa – Rwandese ouders, opgegroeid in Merksem – is ondertussen verhuisd naar Engeland, waar ze aan de University of Portsmouth internationale relaties, ontwikkelingssamenwerking en Europese studies doceert.

Momenteel werkt ze aan een manifest dat deze lente in Vlaanderen verschijnt.

Met 'Het einde van de witte wereld' hoopt ze ook hier het debat te starten over wat het kolonialisme vandaag nog altijd betekent.

Olivia Rutazibwa: Wij kijken in Europa nog altijd met een koloniale bril naar de wereld. We beseffen het niet meer, maar dat is de reden waarom we een ranking maken van mensen: het westerse en liefst nog blanke mensenleven is altijd het meeste waard. En dat heeft echt niet alleen met afstand te maken: we voelen ons meer verbonden met New Yorkers dan met de vluchtelingen die, dichterbij, sterven in de Middellandse Zee.

De denkbeelden die de tijd van slavernij en het kolonialisme mogelijk hebben gemaakt, zijn nog levend. Toen werden Afrikanen als koopwaar gezien, nu zijn ze nog altijd minderwaardig.

Kunnen we leven in een wereld waarin we ons het lot van iedereen even hard moeten aantrekken?

Rutazibwa: De Verenigde Naties zijn opgericht om de gelijkheid tussen landen en mensen te realiseren. Dat is duidelijk mislukt. Welke landen hebben een veto in de Veiligheidsraad? Dezelfde vijf grote mogendheden van meer dan zeventig jaar geleden, waaronder koloniale machthebbers. Maar ik hoef het zelfs niet over de hele planeet te hebben: zelfs in een stad als Antwerpen is al niet iedereen gelijk. Marokkaanse jongeren zijn tweederangsburgers. Probeer hén al eens even goed te behandelen.

In 2010 is in België de vijftigjarige onafhankelijkheid van Congo uitgebreid herdacht. De meeste Vlamingen dachten die bladzijde van onze geschiedenis te kunnen omdraaien. Ten onrechte?

Rutazibwa: En zijn ze dan van plan om het er pas over vijftig jaar nog eens een week lang over te hebben? En ondertussen bollen we gewoon voort. (lacht)

Het verhaal dat mij op school over de kolonisatie verteld werd, was onwaarschijnlijk. En ik heb de indruk dat jongeren vandaag nog altijd hetzelfde te horen krijgen: het gaat over avonturiers, goedbedoelde missionarissen en Leopold II. Die koning heeft fouten gemaakt. Daarom heeft hij Congo aan België moeten afgeven en hebben wij het land in 1960 aan de Congolezen teruggegeven. Dat het daar vandaag zo slecht gaat, komt zagezegd doordat wij toen te snel zijn vertrokken. Serieus?!

Stel u voor dat geschiedenisleraren zo'n verhaaltje over de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust zouden ophangen. Niemand durft te betwijfelen dat we daar aandacht aan moeten blijven besteden – in ons onderwijs en in het maatschappelijke debat. Wel, het verhaal van de kolonisatie is niet alleen vergelijkbaar met dat verhaal, het is er zelfs een deel van. De Duitse concentratiekampen waren bijvoorbeeld knip-en-plakwerk van wat de Britten eerder in Zuid-Afrika hadden gedaan. Ook onder het schrikbewind van Leopold II in Congo lieten miljoenen mensen het leven, maar blijkbaar willen we de gelijkenissen met de Tweede Wereldoorlog niet zien.

Waarom niet?

Rutazibwa: Omdat het kaartenhuisje van onze morele superioriteit dan in elkaar zou zakken. Het verhaal dat we onszelf over de Tweede Wereldoorlog vertellen is dat van de overwinnaars. Het is een verhaal van 'de goeden' tegen 'de slechten'. De soldaten uit de kolonies die massaal als kanonnenvlees hebben gediend? Hen gommen we weg. Terwijl het kolonialisme onderwijzen even vanzelfsprekend zou moeten zijn als de Holocaust onderwijzen.

In Antwerpen is meer dan de helft van alle jongeren van niet-Europese origine. Hún hoef je niet uit te leggen waarom het in de geschiedenisles ook over de Marokkaanse en Senegalese strijders tijdens de Tweede Wereldoorlog moet gaan – zij zullen blij zijn dat dat eindelijk gebeurt. Helaas, de eindtermen worden nog altijd bepaald door een monoculturele club van onderwijsexperts.

Zijn Europeanen nog altijd tot de gruwelen in staat waartoe het kolonialisme heeft geleid?

Rutazibwa: Maar ja! In 2017 zijn er weer vijfduizend mensen omgekomen in de Middellandse Zee. Dat is niet omdat vluchtelingen geen

geld hebben voor een veilige trip: ze betalen veel meer voor die gammele bootjes dan ze voor een vliegtuigticket zouden betalen, enkel en alleen omdat onze grenzen die veilige vliegreis verhinderen. En dan heb ik het nog niet over de mensonterende omstandigheden in Griekse en Italiaanse vluchtelingenkampen. Daarin leeft zelfs de rauwe kolonisatie voort – als ik erover lees, heb ik zelfs moeite om het te geloven. Of wat zijn de sweatshops in derdewereldlanden anders waar onze kleren worden gemaakt?

In de Verenigde Staten wordt nog altijd hevig over de slavernij gedebatteerd. Het gaat dan over herstelbetalingen, ter compensatie van het aangerichte leed. Moeten wij het daar ook eens over hebben?

Rutazibwa: Ik stel mijn studenten soms voor om de term 'ontwikkelingssamenwerking' te vervangen door 'herstelbetalingen'. Dan verschuift de hele machtsverhouding: we zullen niet meer simpelweg in Afrika kunnen gaan uitleggen hoe ze het daar eigenlijk moeten aanpakken. Herstelbetalingen proberen een historische onrechtvaardigheid – het kolonialisme en de slavernij – goed te maken, en dat is waar het om gaat. 'Hulp bieden' blijft toch iets hebben van een beschavingsmissie.

Ik moet nu denken aan de ebolacrisis in Afrika. Het was sympathiek dat mensen sms'jes stuurden om de hulpverlening te vergemakkelijken, maar de hamvraag is: waarom sterven mensen in Afrika aan ebola en in het Westen niet? Dat heeft te maken met de intellectuele eigendomsrechten voor medicijnen, of met de privatiseringen die het Westen in de jaren tachtig aan veel ontwikkelingslanden heeft opgelegd. Een sms sturen is natuurlijk gemakkelijker dan nadenken over onze structurele rol. Pas als je dat doet, ga je inzien: er moet écht veel veranderen.

Voor racisme hebben we in Vlaanderen wel meer oog gekregen: sinds enkele jaren volgen de relletjes rond dat thema elkaar op.

Rutazibwa: Waarom hebben we het nog altijd over Zwarte Piet? Of kijk naar de nieuwe F.C. De Kampioenen-film. Welk beeld hangt men daar op over Afrika?

Dat racisme hangt samen met de verhalen die ons over het kolonialisme verteld worden. In de gesegregeerde samenleving waarin we leven, is Zwarte Piet bijvoorbeeld voor heel wat mensen het enige personage dat hen met mensen van Afrikaanse origine in contact brengt.

Er moet een grotere diversiteit aan stemmen aan bod komen. Dat er bijvoorbeeld op krantenredacties alleen blanke mensen zitten, is bepalend voor het racisme in onze samenleving.

Ze zullen oude blanke mannen blijven opvoeren om discussies te duiden: Etienne Vermeersch werd als een van de eersten om zijn mening over Zwarte Piet gevraagd, terwijl hij niet zal begrijpen wat het probleem is.

De Britse journaliste Reni Eddo-Lodge schreef vorig jaar een boos pamflet getiteld *Why I'm No Longer Talking to White People about Race*. Wat denkt u: zullen blanken racisme nooit helemaal begrijpen?

Rutazibwa: Ik vond haar boek sterk, ja. En als ik

denk aan het racisme dat de kinderen in mijn familie of van vrienden nog altijd moeten ondergaan, word ik opstandig. Maar ik ben niet zo pessimistisch als Eddo-Lodge: iedereen die dat wil kan racisme voldoende begrijpen om er zijn eigen aandeel in te zien. De blanke meerderheid moet alleen ophouden met ons uit te leggen wat racisme precies is – dat gevoel krijg ik nog vaak in discussies. Terwijl ik nog nooit iemand aan Joden de Holocaust heb horen uitleggen.

Bron: Peter Casteels in Knack, 3 januari 2018 (ingekorte en bewerkte versie)

VERWERKING

1. Rutazibwa klaagt aan dat blanken nog steeds een koloniale bril naar het verleden kijken. Ze wijst verschillende partijen met de vinger. Noteer bij elk kernwoord een aanklacht.

- de media
- het onderwijs
- de Verenigde Naties
- ontwikkelingshulp

2. De titel van haar boek luidt 'het einde van de witte wereld'. Uit alle bovenstaande voorbeelden blijkt nochtans dat het nog lang niet zo ver is. In welke zin moet je de titel van haar boek dan wel interpreteren?

3. Je hebt vroeger les gekregen over de kolonies, Congo enz. Op basis daarvan, ben jij het eens of oneens met haar stelling dat onze geschiedenislessen te 'blank' zijn? Formuleer minstens één argument om je mening te ondersteunen.